

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Directoraat-Generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur

Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2019-0000207045
Uw kenmerk

Datum **29 APR 2019**
Betreft Vergeten slachtoffers Tweede Wereldoorlog

Geachte [REDACTED],

Allereerst verontschuldig ik mij voor het feit dat uw e-mail op de één of andere manier niet op de juiste plek is beland. Daardoor heeft de beantwoording langer geduurd dan bedoeld. Naar aanleiding van uw mail met vragen over het trieste lot van uw familielid [REDACTED] stuur ik u, mede namens de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, deze brief en hoop dat die wat meer duidelijkheid schept en een aantal vraagtekens bij u weg kan nemen. U vraagt waarom de familie na de oorlog nooit is verteld wat er met uw familielid is gebeurd, waarom de ramp in de Lübeckerbocht onder het tapijt is geschoven en waarom de naam van uw familielid niet op een herdenkingsmonument in Nederland staat.

De ramp met de Cap Arcona

Op 19 april 1945 waren de Britten het hoofdkamp Neuengamme zo dicht genaderd dat de nazi's deze locatie moesten ontruimen. De transporten van 9.000 à 10.000 gevangenen, van Neuengamme naar Lübeck, deels per goederentrein deels te voet, begonnen vanaf de derde week van april. Vanaf 26 april werden duizenden gevangenen overgebracht naar de oceaanstomer Cap Arcona die samen met de kleinere vrachtschepen Thielbek en Athen voor anker ging in de Lübecker Bocht. Intussen liep de Lübecker Bocht vol met allerlei typen Duitse oorlogsschepen. Op 3 mei lagen de Cap Arcona, de Thielbek en de Deutschland tussen de vele militaire schepen in en waren ze niet herkenbaar als drijvende concentratiekampen. Het is niet geheel duidelijk of de Britten wisten van de gevangenen op de schepen of niet, hier zijn veel tegenstrijdige berichten over. Op 3 mei 1945 werden de Cap Arcona, de Thielbek en de Deutschland vanuit de lucht met raketten bestookt door Britse Typhoons. Slechts enkele honderden van de ongeveer 7.000 gevangenen van de Cap Arcona en de Thielbek overleefden de ramp in de Lübecker Bocht.¹

¹ <https://www.tracesofwar.nl/articles/2831/Drijvende-concentratiekampen-in-de-L%FCbecker-Bocht.htm?c=gw>

Datum

Kenmerk
2019-0000207045

Waarom is de familie nooit verteld wat er gebeurd is?

Het is zeer begrijpelijk dat bij het lezen over deze verschrikkelijke gebeurtenissen bij u de vraag rijst 'Waarom is dit de familie nooit verteld?'. Ik heb geprobeerd dit zo goed mogelijk uit te (laten) zoeken. Allereerst waren de omstandigheden vlak na de oorlog zeer problematisch. Veel mensen waren op zoek naar informatie over hun familieleden en veel was niet of slecht beschikbaar. Lange tijd is ook over de achtergronden van de gebeurtenissen met de Cap Arcona en de Thielbek veel onduidelijk gebleven, zoals waarom de gevangenen werden geëvacueerd, en waarom de RAF deze schepen op dat moment aanviel. Zowel de Britse als de Duitse Autoriteiten waren weinig mededeelzaam en nog niet alle archieven zijn openbaar. Al met al was er door de chaotische omstandigheden lang weinig duidelijkheid te scheppen over wat er precies gebeurd was, en vooral wie er omgekomen waren tijdens deze verschrikkelijke gebeurtenis.

Er is contact gezocht met het Oorlogsarchief van het Nederlandse Rode Kruis (NRK) om na te gaan welke informatie wanneer is verstrekt over het overlijden van uw familielid. Volgens dit archief zijn op 3 Januari 1950 de ouders en broer van [REDACTED] aan het adres [REDACTED] geïnformeerd over het overlijden van [REDACTED]. In 1963 heeft de vader van [REDACTED], [REDACTED], een CADSU (Centraal Afwikkelingskantoor Duitse Schade-uitkeringen) -aanvraag ingediend op grond van gevangenschap en overlijden in Duitsland. In 1996 heeft de broer van [REDACTED], [REDACTED], via het NRK een nalatenschap ontvangen. Toen is ook het lot van [REDACTED] tijdens de oorlog nog eens uitgezocht en aan hem bekend gemaakt.

Volgens het NRK hebben zij de familie van [REDACTED] dus meerdere keren ingelicht over zijn lot. In het archief van het NRK, in het Nationaal Archief (NA) in Den Haag, ligt zijn dossier waarin deze informatie staat. Helaas is het momenteel niet toegestaan om van de stukken foto's, scans of fotokopieën te maken; u bent echter van harte welkom om langs te komen bij het NA om het dossier in te zien, mocht u daar behoefte aan hebben. Het dossier bevindt zich in het archief van het Nederlandse Rode Kruis, Informatiebureau Den Haag, 2.19.288, Europese persoonsdossiers, inv.no. 2597 (Dossier NRK 3.071).

Er is inzage mogelijkheid op woensdag van 10:00 tot 17:00. U kunt minimaal 4 werkdagen van te voren een afspraak maken via het secretariaat. Het secretariaat is bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 09:00 tot 12:00 uur via 070-3315411. Hiervoor maakt u eerst via www.gahetna.nl/user/login een profiel aan. Ook medebezoekers (maximaal 2) moeten een profiel op de website aanmaken

Onbekendheid over de ramp?

Het is erg vervelend dat u het gevoel heeft dat de ramp met de Cap Arcona onder het tapijt geschoven is. Het is begrijpelijk dat u door uw persoonlijke verlies van mening bent dat er meer aandacht zou moeten zijn voor deze verschrikkelijke gebeurtenis, maar er is wel degelijk aandacht geweest voor de ramp in de media. Het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies stelt dat de eerste aandacht in de pers voor het drama dateert van juni 1945 (artikelen in het Parool en de Waarheid); de laatste (substantiële) aandacht dateert van mei vorig

Datum

Kenmerk
2019-0000207045

jaar toen het boek *De Laatste Getuige* door Frank Krake over een overlevende van de ramp, Wim Alosery, nationale bekendheid verwierf. Van mei 1945 tot en met februari 2019 is de Cap Arcona in ten minste 168 krantenartikelen in de Nederlandse pers aan de orde geweest (volgens krantenbank Delpher); daarnaast is er op de radio door de VPRO een reconstructie van gemaakt in twee delen (bij OVT in 1987, die vorig jaar is herhaald) en heeft *Andere Tijden* er een tv-uitzending aan gewijd. Ook komt de geschiedenis uitgebreid aan bod in het werk van historicus Loe de Jong. Op de website van de Stichting Vriendenkring Neuengamme is eveneens veel informatie te vinden. Op deze website wordt ook aandacht geschonken aan personen. Aan het einde van deze mail staat een lijst met de verschillende boeken en websites zodat u meer te weten kan komen, voor zover bij u nog niet bekend.

Waarom staat de naam van uw familielid niet op Nederlandse herdenkingsmonumenten?

Het klopt dat de naam van uw familielid niet op Nederlandse herdenkingsmonumenten vermeld staat, maar dat geldt (vooralsnog) voor alle Nederlandse kampslachtoffers; ook op het Dachau-, Auschwitz-, en Ravensbrückmonument staan geen namen. Daarnaast is het oprichten van oorlogsmonumenten in Nederland geen formele overheidstaak, maar worden monumenten van oudsher opgericht vanuit particulier initiatief. Voor meer informatie over oorlogsmonumenten, zie de site van het Nationaal Comité 4 en 5 mei: <https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten>.

Uw familielid wordt wel digitaal herdacht: hij wordt genoemd in het digitaal monument Neuengamme (een monument voor Nederlandse slachtoffers van Neuengamme), en in het slachtofferregister van de Oorlogsgravenstichting.

Ik hoop hiermee uw vragen enigszins bevredigend beantwoord te hebben. Voor meer informatie over Neuengamme, de ramp, en monumenten verwijs ik u door naar de volgende boeken en websites:

- S.P. Geertsema (red.), *De ramp in de Lübeckerbocht* (Boom 2011).
- Loe de Jong, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, Deel 10b Het Laatste Jaar (2e band)* (1982) pagina's 1233-1235.
- Frank Krake, *De Laatste Getuige* (2018).
- Judith Schuyf (red.), *Nederlanders in Neuengamme* (2005; in opdracht van de Stichting Vriendenkring Neuengamme).
- Artikel Historiek: <https://historiek.net/cap-arcona-scheepsramp-lubecker-bocht/78237/>
- Aflevering *Andere Tijden*: <https://anderetijden.nl/aflevering/214/De-ramp-met-de-Cap-Arcona>
- Reconstructie VPRO: <https://www.vpro.nl/programmas/ovt/lees/nieuws/2018/De-ramp-met-de-Cap-Arcona.html>
- Stichting Vriendenkring Neuengamme: <https://www.vriendenkringneuengamme.nl/>
- Erebegraafplaats met monument voor alle slachtoffers in het dorpje Neustadt in Holstein:

Directoraat-Generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur

Datum

Kenmerk
2019-0000207045

https://www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten/monumenten_zoeken/oorlogsmonument/3399/neustadt-in-holstein%2C-%27cap-arcona-monument%27

- Digitaal Monument Neuengamme:
<https://monument.vriendenkringneuengamme.nl/person/400957/johannes-pieter-deijkers>
- Oorlogsgravenstichting:
<https://oorlogsgravenstichting.nl/persoon/33780/johannes-pieter-deijkers>

Ik hoop dat uw familie met deze informatie, al is het vele jaren later, het trieste lot van uw familielid een betere plaats kunt kan geven.

Hoogachtend,

Mede namens de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren